

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна
Інститут філософії, політології та релігієзнавства КН МОН Республіки Казахстан
Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі, Грузія

ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції

26–27 березня 2021 року

Харків
ТОВ «Друкарня Мадрид»
2021

Редакційна колегія:

Головний редактор: Гетьман А. П., ректор НЮУ імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України;

Заступник головного редактора: Сідак Л. М., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого

Члени редакційної колегії:

Хамітов Н. В., доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, президент Асоціації філософського мистецтва;

Сейдуманов С. Т., доктор соціологічних наук, професор, академік НАН Республіки Казахстан, в. о. директора Інституту філософії, політології та релігієзнавства КН МОН Республіки Казахстан;

Рамішвілі В. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теоретичної філософії Тбіліського державного університету ім. Іване Джавахішвілі;

Крилова С. А., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології та філософської антропології Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова;

Лозовой В. О., доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого;

Панков Г. Д., доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології Харківської державної академії культури;

Токтарбекова Л. Н., доктор філософії, головний учений секретар Інституту філософії, політології та релігієзнавства КН МОН Республіки Казахстан;

Меліхова Ю. А., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого;

Шумейко О. А., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри культурології НЮУ імені Ярослава Мудрого.

Організатор конференції: кафедра культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 березня 2021 р. / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Друкарня Мадрид, 2021. – 364 с.
ISBN 978-617-7988-39-6

Збірник містить наукові статті з питань філософської антропології та філософії культури, соціальної філософії, філософії права, психології, педагогіки, культурології та актуальних проблем освіти і виховання в сучасних умовах соціокультурного розвитку.

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами збереження людської особистості в умовах глобальних викликів, її саморозвитку і руйнації в епоху Постмодерну, інформаційної трансформації суспільства.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Оргкомітет конференції може не поділяти висловлену авторами позицію.

ПЕРЕДМОВА

Науку завжди буде цікавити людина, особистість. Однак, найрізноманітніші, а інколи неочікувані шляхи осмислення її саморозвитку (від проведення дистинкцій і створення конструкцій, які синтезують значення окремих понять до сучасних осмислень, що апелюють до новітніх реалій її можливого метабуття) свідчать про гостру наукову полеміку.

Вочевидь, що проблеми, пов'язані з саморозвитком особистості, є надзвичайно актуальними для сучасної науки, оскільки від їх вирішення буде залежати подолання системної кризи в суспільстві зокрема і культурний прогрес взагалі. Вони, без сумніву, відбивають ті глобальні радикальні зміни, які відбулися й відбуваються наразі у свідомості особистості та суспільному бутті. Процес дегуманізації, трангуманістичні тенденції, формування цифрової культури та «інформаційної людини», з одного боку, розширюють горизонти можливостей, а, з іншого, створюють реальну загрозу для існування особистості взагалі.

Увага до нашої конференції дослідників різних наукових галузей свідчить про змістовні переакцентування в сучасній науці, фокусування на проблематиці гуманітарного дискурсу та потребу в зміні парадигми.

Таке розширення дискурсивних меж дозволить більш системно і комплексно досліджувати проблеми саморозвитку особистості, віднайти принципово нові методологічні підходи, які своєю евристичністю та ефективністю спростують усталену думку про епістемологічні інвективи філософського знання, що начебто втратили свою оригінальність.

Зараз така необхідність назріла.

*Голова організаційного комітету конференції,
ректор Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, заслужений діяч науки і техніки України,
академік Національної академії правових наук України,
доктор юридичних наук, професор*
А. П. Гетьман

КОХАННЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Проблема саморозвитку особистості займає провідне місце в психології. Зміни соціокультурного середовища призвели до трансформації парадигми розвитку особистості та створення нових вимог до людини ХХІ століття. В період сучасного глобального розвитку цифрових технологій та зорієнтованості суспільства на матеріальні аспекти життя відбуваються зміни традиційних духовних і моральних цінностей. Почуття починають займати другорядні позиції. Відповідно, духовний та емоційний розвиток відходить на другий план, що перешкоджає задоволенню базових потреб особистості, формуванню гармонійної Я-концепції особистості, та, відповідно, її духовного розвитку.

В межах гуманістично зорієнтованих психологічних концепцій, зокрема А. Маслоу, А. Адлера, Е. Фрома, особистість постає як цілісне самодетермінуюче утворення, сутнісне ядро якого створюють найбільш значущі потенції людини, а саме глибинні потреби в істині, добрі, красі, любові та творчості. Так, А. Маслоу зазначав, що самоактуалізація – це найвищий щабель базових потреб людини. Відповідно його теорії, для досягнення найвищого рівня є необхідним задоволення базових потреб попередніх рівнів. Таким чином, фізіологічні потреби і потреби у безпеці та захисті мають бути задоволені певною мірою, щоб могла реалізуватись потреба преналежності та любові як важливий базис самоактуалізації особистості. Саморозвиток особистості зумовлено мірою задоволення базових потреб особистості, тобто людина звичай максимально концентрується на потребах того рівня дефіцит яких відчуває в конкретний момент життя, а все, що здається несуттєвим, відходить на другий план [4].

За А. Адлером, саморозвиток особистості реалізується безпосередньо через стиль життя, а саме унікальний спосіб адаптації та поведінкової активності щодо постановки власних цілей та способів їх досягнення. Зазвичай, перед зрілою особистістю постають три життєві задачі – праця, дружба та кохання – як актуальні соціальні проблеми [2]. Це ті сфери, в які людина вкладається і звідки отримує ресурси. Важливим базисом саморозвитку, на думку А. Адлера, є соціальний інтерес, що виникає в стосунках з матір'ю. В ідеалі мати виявляє до своєї дитини справжню любов, що проявляється у турботі та зосереджена на її благополуччі. Саме така любов, що є справжньою та забезпечує виховання у дитини соціального інтересу. Батько, в свою чергу, як другий значимий дорослий, має демонструвати дитині позитивне ставлення до дружини, праці та суспільства, що також сприяє розвитку соціального інтересу. Отже, гармонійні стосунки між батьком та матір'ю, а саме кохання, забезпечують формування в особистості дитини позитивного ставлення до соціуму та є вагомим рушієм її саморозвитку [1, 3].

Важливим аспектом саморозвитку, за Е. Фромма, є «позитивна свобода», тобто людина може бути автономною та унікальною не втрачаючи при цьому відчуття єдності з іншими людьми та суспільством. Саме кохання та праця є основними чинниками розвитку позитивної свободи засобами прояву спонтанної активності. Так, завдяки коханню і праці люди здатні об'єднуватись з іншими та зберігати при цьому відчуття індивідуальності та цілісності [5].

В сучасних дослідженнях М. Гаврилової зазначається, що здатність кохати передбачає досягнення високого рівня продуктивної орієнтації, дозволяє нагромаджувати і здобувати віру у власні сили, відвагу, покладатися на самого себе в досягненні своїх цілей. Кохання до того ж допомагає позбутися ізоляції, тобто особистість, вступаючи в міжособистісні відносини, виходить зі своєї зони комфорту та у взаємодії з іншою людиною поділяє успіхи та розчарування [6].

Тісні стосунки з партнером (коханою людиною) є найбільше випробування здатності особистості співпрацювати з іншою людиною, що стимулює роботу над собою та саморозвиток.

Взаємодіючи один з одним люди, обмінюються досвідом, знаннями, навичками, формами поведінки, що неминуче призводить до самовдосконалення особистості. Кохання є сильним поштовхом щодо самовдосконалення особистості за рахунок прагнення побудови взаєморозуміння у стосунках з партнером [6].

Для аналізу стійких проявів та прихованих потреб була проведена проективна методика «Love story» (за В. Джос). Ця методика дає інформацію про порівняльну величиною енергетичних потенціалів спонукальних чинників досліджуваного, тобто дає можливість визначити домінуючі потреби особистості.

Вибірку дослідження склали 40 студенти II–V курсів напрямків підготовки «Практична психологія» та «Соціальна робота» Київського університету імені Бориса Грінченка. Кількісний і якісний аналіз одержаних результатів дозволив визначити, що найбільш вираженим показником є домінуюча потреба в побудові дуальних стосунків (32%) та потреба у встановленні контактів, спілкуванні (28%). Важливе значення також має потреба в значущості (18%) та потреба досягати мети за рахунок власної активності 14%. Отже

можна зробити висновок, що у сучасної молоді на противагу діють два основних мотиви: самоактуалізація, самореалізація та потреба у спілкуванні та у побудові стосунків. Для визначення їх взаємозв'язку необхідні ґрунтовні дослідження.

Таким чином, кохання, як ми з'ясували, є найсильнішим мотиватором до соціалізації і самовдосконалення особистості, але, нажаль, воно набуває другорядного значення, що створює бар'єри для гармонійного саморозвитку особистості.

Ми розглядаємо кохання не тільки як почуття, а як домінуючу потребу, рушійну силу в основі якої лежить самовдосконалення особистості, що відкриває можливості повноцінно діяти в сучасному інформаційному суспільстві, вийти за рамки, що диктує нам техногенний світ, досягти вершини самоактуалізації.

Також кохання допомагає вийти на вищий рівень взаєморозуміння та творчої самореалізації. Адже у процесі здобуття відповідного досвіду людині відкриваються всі аспекти особисті партнера, можливість сприймати його цілісно, приймати його з усіма недоліками. Виходячи з вищесказаного, людина сама починає глибше розуміти себе, змінюватись, усвідомлюючи свої потреби, реалізувати свої здібності та можливості, що є основою саморозвитку.

Перспективою подальшого дослідження передбачаємо вивчення категоріального простору кохання образі світу дорослих та визначення взаємозв'язку стійких проявів та прихованих домінуючих потреб дорослої особистості, що дасть більш ґрунтовно вивчити проблему кохання в контексті саморозвитку особистості.

Список використаних джерел:

1. Адлер, А. Очерки по индивидуальной психологии / Адлер Альфред. – Москва : Когито-Центр, 2014. – 202 с.
2. Адлер, А. Понять природу человека / А. Адлер, пер. Е. А. Цыпина. – СПб. : Академический проект, 1997. – 256 с.
3. Кутішенко, В. Феномен міжстатевої любові в контексті духовної парадигми психології, педагогічний процес: теорія і практика / В. Кутішенко // Психологія. – 2016. – № 3 (54). – С. 17–21.
4. Маслоу, Абрахам Мотивация и личность / Маслоу Абрахам. – СПб: Евразия-Москва, 2012. – 478 с.
5. Фромм, Э. Искусство любить. Исследование природы человека / Э. Фромм. – Москва : Педагогика, 1990.
6. Гаврилова, М. Любовь как фактор самосовершенствования и социализации личности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://elar.uspu.ru/bitstream/uspu/2299/1/liv-2014-1-36.pdf>.

Н. Г. Мазурина,

кандидат филологических наук, доцент,

доцент кафедры теории и методики преподавания искусства,

Белорусский государственный педагогический университет имени

Максима Танка, Республика Беларусь

Д. Н. Ковальчук,

студент, Минский филиал Белорусский государственный торгово-экономический университет потребительской кооперации, Республика Беларусь

СОЦИАЛЬНЫЕ И НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ УСЛОВИЯ САМОРАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В ДРЕВНЕЙ ИНДИЙСКОЙ И СОВРЕМЕННОЙ ЕВРОПЕЙСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИЯХ

В современном мире сверхбыстрого технологического развития и свободы выбора остро встает вопрос о том, как человеку найти свое место в обществе, какое получить образование и где работать, куда направить усилия, чтобы обеспечить для себя и своей семьи достойный уровень жизни. И главным фактором, обеспечивающим положение в обществе, материальный достаток и удовлетворение своей деятельностью, становится развитие личности.

Развитие – это тип движения и изменения в природе и обществе, связанный с переходом от одного качества, состояния к другому, от старого к новому, в результате чего возникает их новое качественное и (или) количественное состояние, основанное на возникновении, трансформации или исчезновении элементов и связей объектов. **Депрессия** (от лат. *deprimō* «давить (вниз), подавить») – психическое расстройство, основными признаками которого являются сниженное – угнетенное, подавленное, тоскливое, тревожное, боязливое или безразличное – настроение и снижение или утрата способности получать удовольствие (ангедония). По данным Всемирной Организации здравоохранения депрессия вышла на первое место в мире среди причин неявки на работу, на второе – среди болезней, приводящих к потере трудоспособности (более 264 млн. человек). В худших случаях депрессия может приводить к самоубийству (ок. 800 000 чел. ежегодно в возрасте 15–29 лет). Все больше людей в современном социуме не